

2023-03-30

TJÄNSTESKRIVELSE

Dnr: KFKS 2022-00960

Motion - Hållbara upphandlingar - säkerställd avtalsuppföljning

Inkom den 17 oktober 2022 av Lisa Rasmussen m.fl. (V)

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige fattar följande beslut.

Kommunfullmäktige noterar följande. Kommunens inköspolicy samt styrdokumentet ”så här gör vi i Nacka – inköp” anger att de krav som ställs i varje upphandling måste följas upp och dokumenteras. Respektive verksamhet inom kommunen ansvarar för att avtalsuppföljning genomförs inom ramen för befintlig budget och de resurser som finns. Kommunfullmäktige noterar även att det finns en framtagen leverantörsuppföljningsprocess som tydligt anger hur uppföljning ska ske vad gäller alla krav som kommunen ställer i upphandlingar. Motionen är med dessa noteringar färdigbehandlad.

Sammanfattning

Vänsterpartiet anger i motionen att tidskriften ”Sveriges natur” nyligen publicerat beräkningar över svenska kommuners koldioxidutsläpp. Det framgår där att Nacka kommun, redan 2024, kommer att ha överskridit gränsen för hur mycket vi får släppa ut om vi ska hålla oss inom Parisavtalets¹ gränser. För att vi ska ha mer tid på oss innan koldioxidutsläppen bör ligga på noll, måste minskningstakten av utsläppen öka kraftigt i förhållande till vad vi hittills åstadkommit. Vänsterpartiet har tidigare lämnat in motionen ”Hållbara upphandlingar ur ett miljö- och klimatperspektiv” (dnr KFKS 2021-00613). I kommunfullmäktiges svar på motionen fastslås att kommunens inköspolicy har som målsättning att bidra till klimatmässig hållbarhet och att det redan finns rutiner för avtalsuppföljning. Enligt svaret bör avtalsuppföljningen utvecklas och förbättras men det finns inga uppgifter om huruvida det kommer att ske.

¹ Parisavtalet är ett globalt klimatavtal som trädde i kraft 2016. Kärnan i avtalet är att begränsa den globala uppvärmningen genom att minska utsläppen av växthusgaser. En av de viktigaste punkterna i Parisavtalet är att hålla den globala uppvärmningen långt under 2 °C och sträva efter att begränsa den till 1.5 °C.

I revisionsrapporten ”Nacka kommun – granskning av kommunens miljöarbete inom ramen för Miljösmart kommun” (s. 17) konstateras ”...att uppföljningen av externa parter efterlevnad av miljökraven behöver bli mer omfattande. Vi ser en risk med att uppföljningen av ställda krav inte genomförs systematiskt i alla upphandlingar vilket är en förutsättning för att säkra implementeringen. Det är väsentligt att det finns tillräckligt med resurser och kompetens för att regelbundet följa upp miljökrav i upphandlingar och vidta åtgärder utifrån resultatet.”

Förslagen i motionen

I motionen föreslås att kommunfullmäktige ska besluta följande:

- Att en tydlig rutin för uppföljning av externa parter efterlevnad av miljökrav i avtal färdigställs. Denna rutin ska användas i avtal som slutits centralt av inköpsenheten såväl som i avtal som verksamheterna har förhandlat fram.
- Att tillräckliga resurser avsätts för att säkerställa en effektiv och regelbunden avtalsuppföljning

Ärendet

Motionen väcktes av Vänsterpartiet vid kommunfullmäktiges sammanträde den 17 oktober 2022. Motionen har remitterats till kommunstyrelsen och ska beredas i kommunstyrelsens miljöutskott och kommunstyrelsens arbetsutskott. Kommunstyrelsens miljöutskott beslutade den 15 mars 2023 att anta juridik- och kanslistabens förslag till beslut.

Juridik- och kanslistabens utredning och bedömning

Juridik- och kanslistaben har berett ärendet i samarbete med framför allt miljöenheten och inköpsenheten.

Juridik- och kanslistaben gör inledningsvis bedömningen, i likhet med inköpsenheten och miljöenheten, att leverantörsuppföljningsprocessen är en mycket central del i inköpsprocessen. Inköp och upphandlingar är en stor post vad kommer till koldioxidutsläpp och miljöpåverkan. Miljökrav i avtal och efterlevnaden av dessa är därför en viktig och relevant del för att begränsa utsläppen för en minskad klimatpåverkan.

Nacka kommuns inköpspolicy, bilaga 3, är beslutad av kommunstyrelsen. Den beskriver kommunens förhållningssätt i samband med externa köp utifrån syftet att säkerställa en god ekonomisk hushållning och att kommunens affärer sker på ett affärsmässigt sätt. När det gäller just uppföljning anges bl.a. att de krav som ställs i varje upphandling måste följas upp och dokumenteras för att bibehålla kommunens trovärdighet som framtida avtalspartner i kommande upphandlingar.

Av inköspolicyn framgår vidare att den verksamhet som genomför en upphandling ansvarar för att beslutade styrdokument och beslutade kategoristrategier efterföljs och att inköpsprojektet genomförs i enlighet med kommunens beslutade policier och rutiner. Avtalet och affären ägs ytterst av beställande verksamhet.

Stadsdirektören har beslutat om styrdokumentet ”Så här gör vi i Nacka – inköp”, bilaga 4. Syftet är att beskriva hur kommunens inköp ska genomföras och på vilket sätt efterlevnaden av inköpsverksamheten säkerställer att kommunen gör goda affärer samt uppnår och bibehåller en god ekonomisk hushållning, affärsmässighet och konkurrensneutralitet. Även här anges att de krav som ställs i varje upphandling måste följas upp och dokumenteras.

Det har i det tidigare motionsärendet (dnr KFKS 2021-00613) konstaterats att det finns flera goda exempel på hur miljö- och klimatperspektivet tas till vara i pågående initiativ runt om i kommunen. Exempelvis är arbetet med kommunens avfallsplan 2021-2026 ett viktigt verktyg, där mål och åtgärder formulerats med fokus på inköp och upphandling. Andra exempel är samarbetet om matsvinn mellan kommunen, Nacka vatten och avfall AB och skolkök med att både utbilda och uppmuntra till att verksamheterna börjar mäta sitt matsvinn, de krav som ställs på transporter och kommunens arbete med samlastning för att minska transporter. Ett annat exempel som både är klimat- och kostnadsreducerande är en upphandling för återbruk och lagring av möbler som genomfördes våren 2021. I upphandlingen ställdes även flera miljökrav, exempelvis miljökrav på fordon, samtransporter i största möjliga mån vid leverans, krav på hållbart skogsbruk och att leverantören har ett kvalitetsledningssystem och ett miljöledningssystem som visar att de har både en kvalitetspolicy och en miljöpolicy som de kontinuerligt arbetar med internt och följer upp. Det kan också konstateras att det tidigare tagits fram dokument internt i kommunen för att enklare ställa miljökrav, vid exempelvis utförande av byggtreprenader. En annan uppmärksam upphandling är upphandlingen av restaurangverksamheten i Nacka stadshus (KFKS 2018/916). Ett av målen med upphandlingen var att restaurangen och cafét skulle ha ett stort fokus på miljö och gröna måltider samt bidra till att kommunen når uppsatta miljömål vad gäller ekologisk mat och lägre klimatpåverkan från maten.

Uppföljning av avtal - Miljöenheten

Uppföljning av avtal sker i viss utsträckning i dag av miljöenhetens MIS-resurser (miljö i samhällsplanering). Det utvecklas rutiner och arbetssätt inom kommunen för att förtydliga detta arbete. MIS-resursen avser följa upp att kommunens upphandlade entreprenörer följer bygghandlingars miljökrav. Detta avses ske i stadsbyggnadsprojekt, fastighetsprojekt samt anläggningsprojekt. Miljöenheten har en pågående rekrytering av miljösamordnare som ska stötta i detta arbete. Även miljö- och klimatambitioner följs upp av MIS-resurs i de projekt som tillämpat ambitionerna. Inköpsenheten har tagit fram

en leverantörsuppföljningsprocess (se bilaga 2) som ingår i Nacka kommuns inköpsprocess. Den är framtagen år 2019 och uppdateras löpande varefter behov för det uppstår. Syftet med leverantörsuppföljningsprocessen är att säkerställa att kommunen erhåller de varor och tjänster som avtalats till de avtalade villkoren.

Leverantörsuppföljningsprocessen anger tydligt hur uppföljning ska ske vad gäller alla krav som kommunen ställer i upphandlingar. Juridik- och kanslistaben instämmer i inköpsenhetens bedömning att den rutin som finns är tillräcklig. Juridik- och kanslistabens sammanfattande bedömning mot bakgrund av vad som framkommer ovan är följande. Den rutin för uppföljning som redan är på plats är tillräcklig. Det finns således, i dagsläget, inte något behov av att ta fram ytterligare en rutin eller att utveckla den befintliga. Det är däremot av vikt att kommunicera och informera om rutinen för att den ska få ytterligare spridning inom berörda verksamheter. Befintliga styrdokument anger att de krav som ställs i varje upphandling måste följas upp och dokumenteras. Det är respektive verksamhet inom kommunen som ansvarar för att avtalsuppföljning genomförs inom ramen för befintlig budget och de resurser som finns.

Uppföljning av avtal – enheten för drift - offentlig utemiljö

När det gäller uppföljning av enheten för offentlig utemiljös avtal så pågår det en hel del arbete kring det. Det har under hösten tagits fram ett generellt arbetssätt för uppföljning av avtal. Enheten har under en längre tid arbetat med att ta fram arbetssätt och rutiner men arbetet är inte färdigställt än. Det sker en hel del uppföljning i alla fall.

Det finns en inspektör som kontrollerar att entreprenörerna utför arbete enligt avtalet. Om det finns brister lyfts dessa med entreprenören och viten kan begäras. Det är ett relativt nytt arbetssätt som fortfarande är under utveckling. Under hösten kommer enheten att ta fram en rutin för inspektioner och viteshantering.

I de senaste upphandlingarna har miljökrav ställts på en mer avancerad nivå än tidigare. I samband med detta har metoder för uppföljning av miljökraven diskuterats. Det finns ännu inte någon rutin, men det finns planer för att ta fram det när några uppföljningar har genomförts.

Uppföljning av avtal – Fastighetsenheten

Fastighetsenheten följer regelbundet upp de avtal som används mest frekvent i förvaltningen av våra fastigheter. Dit hör avtalen kring el-, vvs-, bygg-, måleri- och ventilationsservicearbeten. Den systematiska uppföljningen av de strategiska leverantörerna/entreprenörerna har genomförts under tre år. En beskrivning av fastighetsenhetens avtalsuppföljning har bilagerats denna tjänsteskrivelse, se bilaga 5. Utöver detta kravställer fastighetsenheten sedan flera år Miljöbyggnad Silver i alla nybyggnadsprojekt vilket innebär att 17,1 procent (yta kvm) av kommunens fastighetsbestånd nu är byggt i enlighet med Miljöbyggnad Silver.

Ekonomiska konsekvenser

Den avtalsuppföljning som ska göras enligt aktuella styrande dokument ska göras inom befintlig budget. Förslaget innebär därför inga ekonomiska konsekvenser.

Konsekvenser för barn

Förslag till beslut innebär inga konsekvenser för barn.

Bilagor

1. Motionen
2. Nacka kommuns leverantörsuppföljningsprocess
3. Nacka kommuns inköspolicy
4. Så här gör vi i Nacka – inköp
5. Fastighetsenhetens avtalsuppföljning
6. Protokollsutdrag från kommunstyrelsens miljöutskotts sammanträde den 15 mars 2023, §7

Christopher Arontaus
Tf. kanslichef
Juridik- och kanslistaben

Julia Tham
Utredare
Juridik- och kanslistaben